

מאתר האש

פסקי הלכות ודברות קודש ממדן הגרש"א שטרן שליט"א בעל השביבי אש

פרשת פנחס תש"פ

מאור העינין שביבי אש על התורה

בצענין ויתר הקנות על ירושה

בצענין ירושה ברבנות

וירש אתה והיתיה לבני ישראל לְחֶקֶת מִשְׁפָּט (כו. יא.)

א. יש לברר היטב גדר דין ירושה ברבנות מה שדנו טובא בספרי האחרונים בזה, והנה החת"ס בשו"ת (א"ח סי' יב) מתחילה היה סבור לומר דאין ירושה ברבנות משום דדוקא לענין שררה והתמנות שייך דיני ירושה וכמבואר בר"מ הל' מלכים, אבל בתורה אין דיני ירושה. והנה בדברי הר"מ (פ"א מלכים) מבואר דלא במלכות בלבד יש בה ירושה אלא בכל השררות והמנויין שבישראל ירושה לבנו ולבן בנו עד עולם, וצריך לומר דכוונתו היא להמנויין שררה ולא לתורה. [ועיין עוד ברמב"ם הל' כלי המקדש]. והנה הר"מ שם כתב והוא שיהיה ממלא מקום אבותיו בחכמה וביראה, היה ממלא ביראה אע"פ שאינו ממלא בתורה סגי ומלמדוין אותו, אבל ממלא בחכמה ואין בו יראה אין ממנוין אותו. ועיין בכ"מ (ש).

ב. והנה מדברי הספורנו (בפרשת יתרו) מבואר דמשה רבינו מצא רק אנשי חיל בתורה ולא ביראה וזה העיקר. וי"ל לפי"ד החת"ס דהיינו דוקא לענין מנוי דינים שהוא מינוי בתורה, להכריע דיני תורה, אבל לענין שאר מנויין אזלינן טפי בתר יראה, ויעיין היטב מ"ש החת"ס לבאר עפ"י את דברי הגמ' בכתובות (דף קג) בהא מילתא.

ג. והנה הרמ"א ב"ור"ד (סי' רמ"ה) איירי להדיא לענין רבנות, אלא דלדעת החת"ס מוקמינן לה דאיירי דאחזיק נמי בשררה עם הרבנות ולא ברבנות גרידא, אך מסתימת דברי הרמ"א לא משמע הכי וכבר העיר עליו בשו"ת מהר"ם שיק (יור"ד סי' רכח).

ד. ובאמת החת"ס גופיה הדר ביה (בסי' יג) ומסיק דהאידיא היא הרבנות נמי עבודת ושעבוד לכמה וכמה מילי ואינו רק הרבנות תורה והלכה והוראה בלבד ולכן שפיר יש בזה דין ירושה, עיי"ש.

ואין הדברים מובנים לי כל צורך, דאטו זכות שעבוד ועבודת שהאדם משועבד לאחרים הוי בגדר זכות ממון שניתן להורישו לבניו ולדורותיו אחריו, ואטו אם האדם הוא פועל שעובד אצל אחרים יחא זכאי להוריש עבודתו לבניו אחריו, וצ"ע. וצריך לומר ככוונתו דהאי מינוי בשררה דרבנות כיון שיש בה נמי ריוח ממון שוב הוי זכותא דיליה ואתי בה ירושה מחמת דין ההתמנות והשררה דאית בה, ולא מחמת העבודה גרידא, ועדיין צע"ק.

ה. והנה בחת"ס (סי' יב) כתב ביאור הגמ' בריש ר"ה דאיתא התם דבמלך בן מלך נמנו עליו באדר ומשמע דאינו יורש את אביו אלא צריך מינוי חדש, ועיין במהרש"א (שם). ופירש החת"ס דהכונה היא דנמנו עליו לבדוק אם הוא ראוי למלא מקום אבותיו ואז באמת נעשה מלך מלמפרע.

אמנם לענ"ד נראה דיש לדון ולומר דענין הירושה בשררה אינו כדון ירושה דעלמא, דבאמת אין שייך כלל ירושה במינויים דהרי לית בהו ממשא, אלא דהוא דין ירושה מחודשת דילפינן לה מקראי וכמבואר בקמאי, וכיון שכן מצנין למימר דענין הירושה בזה שונה משאר ירושות דעלמא, דבעלמא חייל הירושה ממילא עם מיתת המוריש, אבל כאן דין הירושה מחייב למנות הבן במקום אביו, אבל כל זמן שלא מינוהו אינו נעשה מלך או שר מעצמו.

ו. ואפשר לומר דאיכא נפקותא רבתי בהא מילתא לענין היכא דאיכא ספיקא בהא מילתא אי חשיב הירוש כמחוזק שאין להוציא ממנו מכח ספיקא, או אדרבה דאין הוא נחשב כלל כירוש, דכל זמן שלא מינוהו תחת אבותיו אין לו בזה כל חלק ונחלה, ועיין היטב במשפט שלום (סי' רלז), בקונטרס תיקון עולם (ספ"ז).

ונראה עוד דבאמת אין דיני ירושה במינויים כשאר דיני הירושות דעלמא דבמקום דאין בן זוכות הבנות מזדין ירושה, דהכא נאמר דין הירושה רק לענין הבנים ובני הבנים וכדמשמע מדברי הר"מ, וכדאמרן לעיל. ועיין היטב בשו"ת בית שלמה (יור"ד סי' ט) ושו"ת ריב"ש (סי' רעא) וביאור הגר"א (יור"ד סי' רמה) ושו"ת דברי חיים (יור"ד סי' נג) וכן במנחת פתים (א"ח סי' נג).

ז. ועיין היטב בשו"ת שבט הלוי (ח"ב סי' קכח) מענין ראית החת"ס מיהושע שכתב מהר"ם שיק דשמו תלמיד שאני דהוי כבנו, ודחה בשב"ל דפשיטא דלענין דיני ירושה אין התלמיד נחשב כבן. [אמנם לפי"ש לעיל דזה גדר מחודש של ירושה שחייבים למנות את הירוש אפשר דלהא מילתא אף מי שנחשב כבן יחא בכלל ירושה, ודו"ק].

אלא דכתב בשב"ל שם דאפשר דהנהגת יהושע עם ישראל הוי כרבנות של כל המדינה שיש בזה דין ירושה, עיי"ש. אלא דצ"ל דהרי מלכות נמי הוי רבנות ושררה לכל בני המדינה, וצ"ע. ועוד כתב שם בשו"ת שבט הלוי, דכהיום נשתנו פני הדברים בהא מילתא, דיש פעמים שהרב הוא שבונה את כל הקהילה והרבנות במקומו ובכה"ג פשיטא דהוי דידיה לענין ירושה, עכ"ד. ועיין היטב באור זרוע, (שו"ת סי' קטו), שו"ת הרשב"א (ח"א סי' ש), תרומת הדשן (סי' קכח), שו"ת מהרי"א (א"ח סי' ד יור"ד סי' קא) ועוד.

הנה דנו האחרונים טובא בהא מילתא דחובת הויתור המוטל על הבנות לחתום על צו ירושה, בכדי שיוכלו הבנים לקבל את חלק ירושתם, האם מותר להם לתבוע כסף עבור החתימה שלהם או לא, ונביא את תמצית הדברים בזה בס"ד.

א. והנה בשו"ת פני משה לרבינו משה בנבנבשתי (ח"ב סי' ט) הביא דנחלקו בהא מילתא גדולי הדור, המהר"י באסן והמהר"ט, דעת המהר"י באסן היא דאין בית דין כופה אותה לחתום והיא זכאית לדרוש תמורה על כך, אבל שכנגדו המהר"ט נחלק עליו וסבירא ליה דמדון השבת אבידה עליה לחתום מבלי כל קבלת תמורה, עכ"ד.

ב. והנה בשו"ת מנחת יצחק (ח"ב סי' צה) מיייתי להוכיח מדברי שו"ת חת"ס (ח"מ סי' קלב) דפסיקא ליה דכופין את אלו שקיבלו בדיניהם חלק בירושה שיעבירו את חלקם ליורשים, ומשמע מזה דכופים את הבנות בכדי שיעמדו הנכסים בחזקת היורשים עפ"י ד"ת.

ובאמת לענ"ד אין כל ראייה מדברי מון, דאיהו איירי בגוונא שהם רוצים לעכב את הממון בחזקתם, ובכה"ג פשיטא דהוי גזילה גמורה, וכל המשא ומתן בזה הוא רק בגוונא שהבנות אינן נוטלות את מה שמגיע ליורשים מן הדין, אלא שאינן רוצים לרשום על שמם בלי תמורה, ובהא הוא דמצנין למימר דאין בידינו לכופם על כך.

ג. והנה בשו"ת מהרי"א ענינול (סי' כח וכו') הוכיח דאינן רשאות לעכב התימון מהא דאיתא בשו"ע (ח"מ סי' יב) דאין אדם רשאי למנוע זכות ראייה שיש בידי ואחרים יכולים להשתמש בהאי זכותא, אלא דהאדם חייב להמציא את ראיותיו למי שיש לו את הצורך בהן, כמו כן אם בידי לתת ליורשים את ראיותיהם ולהמציא להם את ההוכחה על בעלותם אני חייב לעשות כן.

והנה מדברי הב"ח (שם) מבואר דעיקרא דהאי דינא מדין כבישת עדות אתינן עלה, וא"כ פשיטא דאין להוכיח מהתם מידי לענינא דילן, אמנם בלאו הכי נמי נראה דבודאי התם דאיירי שגוזלים ממנו את שדהו או מידי אחרים ובידו של בעל השטר למנוע את הגזילה, פשיטא דעליו לעשות כל טעדיקי בכדי להציל את הממון האבוד ולהשיבו לבעליו, אבל הכא בערכאות הוי בפועל הקרקע תישאר בחזקת היורשים ואף אחד לא יקחנה מהם וכיון שכן מצנין למימר דלא כפינן להו להעביר את הירושם בטאבו על שמם של היורשים, כיון שאין בכך כל הפסד ממוני במה שאין הירושם על שמם.

ד. והנה לקושטא דמילתא צריך ביאור מדוע לא יחא בזה דינא דהשבת אבידה, דהרי בראה מים שוטפין ובאין איכא חיובא דהשבת אבידה וכמבואר בב"מ (דף לא:), והרי גם כאן יש אריה דרביע על הנכס והמה יכולים להציל את הממון ולהסיר את האריות מהם.

וצריך לומר דאינהו סברי דכיון דכמות שהוא הרי המה יכולים להשתמש בה עד זיבולא בתרייתא ממילא אין כאן כל הפסד בפועל, דהרי הנכס ישאר בחזקתם וברשותם עד עולם, ודוקא כשיש סכנה שיקחנה מהם או יפסידנה מהם אז רמי עלן חיובא למנוע את האבדו וההפסד, ודו"ק.

ה. ולפי זה נמצא לענ"ד דלענין חשבונות בנקים וכדומה דאין ליורשים כל תפיסת יד אלא על ידי צו ירושה, ובלי זה אין להם כל אפשרות להשתמש בכסף, פשיטא דעל הבנות לחתום על הויתור בלי כל תמורה, דרמיא עלייהו חיובא דהשבת אבידה, להשיב הממון האבוד לבעליו, ולית להו כל אפשרות להשתמש בממון שהוא שלהם מדין תורה, ושמתחי למצוא כדברינו בתשובות והנהגות להגר"מ שטרנבוך שליט"א.

וראיתי להביא בשם בעל חידושי הר"ם שהעלה באמת דהיכא דרוצים היורשים למכור חלק ירושתם ואינם יכולים למכור משום דכיון דאינו רשום על שמם בטאב"ו ממילא אין אפשרות לבצע את המכירה, בכה"ג באמת מודו כו"ע דחייבים הבנות לחתום על ויתור על הירושה בכדי למנוע מהם את ההפסד שבמניעת המכירה, ודו"ק.

ו. אבל המהר"ט ודעימיה אית להו דזה גופא שאין הנכס רשום על שמו בטאב"ו חשיב כהפסד מידיי, דכבר עתה ערכו נפחת בגין זה ומשום הכי רמיא עלייהו כבר השתא להשיב את ערכו המלא ליורשים עפ"י דין תורה.

ז. והנה בשו"ת בית שלמה (ח"מ סי' קח וקט) נקט בפשיטות להחמיר בדבר דכופין את הבנות לחתום ללא תמורה משום דכופין על מדת סדום. אמנם רבים הם האחרונים שלדעתם יש לתת חלק לבנות, ועיין היטב בשו"ת דברי חיים (סי' א), שו"ת שואל ומשיב, תליתאה, (ח"א סי' רסה) ועוד, ואכמ"ל בזה.

שמואל אליעזר שטרך

רב מערב בני ברק
נאב"ד בד"צ שערי דבורה
וחבר בד"ץ זכרון מאיר דמור בעל שבת הלוי זצוק"ל

רח' קוק 1 בני ברק

בס"ד, ד' אייר תש"פ

בנידון השאלה אודות בדיקת החום על ידי הצמדת מד-חום דיגיטלי, למצח האדם בשבת ע"י גוי, בכדי להתיר לו כניסה למקוה, האם שפיר דמי למיעבד הכי.

הנה מצד חשב וכתב ליכא למיחש לכאורה, דאין זה דרך כתיבה וגם אינה כתיבה המתקיימת, ע"י שו"ע (או"ח ש"מ סב), ובמ"ב (שם), [והיא שונה מכתובה במחשב דהוי דרך כתיבה של תורה, כיון דעבדי מעשה כתיבה בכל אות ואות כדרך הכותבים, אבל להניח על המצח מידי שגורם להופעת מספרים, זה ודאי אינו דרך כתיבה].

ומצד איסור מבעיר נקטו הפוסקים דמכשיר דיגיטלי אינו בכלל מלאכת מבעיר, ומ"מ איסור דרבנן לכאורה איכא. [הפעלת חשמל דינה כאיסור דאורייתא, אך לא בדיגיטלי, וכע"ז שמעתי ממור"ר בעל שבת הלוי זצוק"ל, לגבי מכשירי קשר וכדו].

כמו"כ יש הבדל רב בין מד מים למד חום דילן, דבמד מים כך הוא דרך שימוש המים והוה רצונו, אבל הכא אין זה דרך הליכה למקוה, וכעת כופין עליו את הפעולה הזאת, וקשה ליחס את זה לאיש שהנחיתו עליו את התוספת הזאת. [ועיינו בשו"ת שבת הלוי ח"א א"ס סד, סה בענין מדי מים שצידד להקל מצד הדין דבפתיחת הברז כוונתו למה שלפניו הורדת המים ושכוח ממנו לגמרי שע"י יתהווה איזה כתיבה ע"י גורם החוק יע"ש, וא"כ מכ"ש הכא דבדאי אין זה כדרכו וגם נעשה בע"כ]. והנה באמת מאחר והגוי עושה את עבודתו לצורך פרנסתו ואדעתיה דנפשיה קעביד, היה אולי אפשר להקל, אך מאידך אין זה פשוט, דהרי סוף סוף הפעולה נעשית עבור הישראל, אמנם מצד ההנאה שהנהה הישראל מתוצאות המדידה, מסתבר דזה אינו הנאה ישירה, אלא עקיפה, שע"י הביורור שבא מהמדידה לא ימנעו ממנו את הכניסה, ועיין היטב בכ"ז בשו"ע (או"ח סי' רעו ס"א) ובנו"כ (שם), [ויש להוסיף דהמדידה נעשית בעל כרחו של הישראל, כי אין לו אפשרות להיכנס למקוה מבלי שעבור את המדידה, והוא נאלץ למדוד נגד רצונו].

ומלבד זה הרי כל המדידה הזאת, היא לצורך עניני רפואה ומניעה ממחלות קשות שלא יכנסו חולים למקוה וידבקו אחרים ח"ו, ויש גם סרך מצוה דתוספת קדושה ע"י הטבילה במקוה טהרה, ואולי גם זה הוי בכלל שבות דשבות במקום מצוה, לכן בצירוף כל הנ"ל, דעתי נוטה שיש מקום להקל בזה.

ומיהו ישתדל היהודי לא לכופף עצמו לעבר הגוי המודד, בכדי שלא יהא בגדר מסייע שכידוע נחלקו בזה האחרונים, ראה שו"ע (או"ח סי' שמ מג"א), ומ"ב (סק"י), ושו"ע (יריד סי' קצב בט"ו סק"א) ובנוק"כ (שם), ואכמ"ל. [אולם לא פסיקא לי הא מילתא, דיתכן דמה שהגוי שלו מור ציא חום, וזה מביא לידי הפעילות של המד חום, זה יותר ממסייע בעלמא אפילו בלי כיפוף, דהחימום שמפעיל את המד נעשה מחמתו ועל ידו].

אך למעשה מסתפינא לתת יד להתיר את השימוש במד חום דיגיטלי לכל באי בתי המרחץ בשבת, כי השימוש ברבים, בפרהסיא ובפומבי עלול לגרום שיצא מכך תקלה ומכשול להתיר לרבים להשתמש לכתחילה במכשירים דיגיטלים ודומיהם בכל השטחים, וזה יביא לזילותא דשבת, ואחריתה מי ישורנה, על כן לא יהא חלקי עם המתירים את השימוש, ואף שלאדם פרטי היה מקום לדון להקל, אבל שימוש מעין זה לרבים בפרהסיא אינו נכון, ויש למנועו, [וע"ז בשבת הלוי הנ"ל לענין מדי מים, דאף דמעיקר הדין יש צדדים להקל, מ"מ לא רצה להקל מצד ההנהגה, עיי"ש].

כמוכן שאם יש אפשרות לעשות את המדידה במד חום רגיל, ולא דיגיטלי בודאי דעדיף טפי, וראוי לשקוד למצוא פתרונות אחרים בלי שום חשש. ומה ששאלו האם עדיף לילך למקוה אחר שאין בו את המדידות האלו, הנה אם אותו המקוה האחר נוהג עפ"י כללי ההוראות במלואם, יש עדיפות בהחלט.

פסקי הלכות בעניני ארוסין ונישואין

יד. נותנים העדים סודר שלהם למחותן ומקנים אותו לו והוא מגביהו ג' טפחים (21), או מניחו כולו בתוך חלל ידו (22), ומתכוון לזכות בו (27) ולהתחייב בחליפיו את מה שנכתב בשטר.

טו. אם אין לאחד מן העדים סודר משלו יתן אחד מן המסובים את סודרו במתנה לעדים לצורך עריכת הקנינים (28).

טז. לכתחילה אין ראוי להשתמש במפית של האולם לצורך הקנין (29).

יז. יש שמקפידים שלא להשתמש באבנט לצורך קנין סודר כיון שאין ברחבו שיעור ג' אצבעות, ויש שמקילים בדבר זה (30).

יח. אין צריך לתפוס בבגד שיעור ג' אצבעות, כיון שהוא זוכה בבגד כולו (31).

יט. אחר כך מחזיר אותו המחותר את הסודר ליד העדים והם זוכים בו ונותנים אותו למחותן השני בהקנאה והלה זוכה בה לשם קנין חליפין ומחזירה לעדים כנ"ל (32).

כ. ואחרי כן נותנים העדים את הסודר לערבים קבלנים משני הצדדים וכל אחד מהם עושה קנין בפני עצמו על ערבותו עבור הצד שלו (33).

כא. כמו כן מקבלים קנין מן החתן והכלה באופן הנ"ל.
כב. כל אחד מן המתחייבים צריך לדעת את פרטי ההתחייבות שלו בשטר זה.

כג. לאחר גמר עריכת הקנינים חותמים העדים על השטר.

כד. אותם שעדיין לא מילאו תיבת "וקנינא" יקפידו למלאותה לפני חתימת העדים (34).

יב. יעויין שו"ע חו"מ סי' קצח ס"ב.
יג. עיין נה"מ סי' קצח סק"ג וסי' רסח סק"ב ובמכירת חמץ כהלכתו פרק יג סעיף ו ובכתובה כהלכתה פרק ז סעיף ה ובהערות שם.

יד. ראה במכירת חמץ כהלכתו שם סעיף ו ובכתובה כהלכתה שם סעיף ד ובהערה ו שם.
טו. בשביבי אש כתובות חלק ראשון סי' ב נתבאר בארוכה דבר זה, דמעיקר הדין מהני שפיר נתינת אחרים ולא בעינן דוקא נתינת העדים, ומכל מקום כיון דנכתב בשטר בלשון העדים "וקנינא" זה מורה שהקנין נעשה על ידם ולכן צריך שהם יקנו את הסודר לחתן, עיי"ש.
יז. יעויין היטב בספר מכירת חמץ כהלכתו פ"ג סעיף י.

יח. עיין בדבריניו בשביבי אש שם סי' לו מה שהערתי בדברי ידידי הגר"מ גרוס בנידון זה.
יט. יש לעיין דשמוא סגי במה שהמחותן יתנהו לאלתר למחותן השני מדעת העדים, או דילמא בעינן דוקא נתינה באנפי נפשיה לכל מתחייב ומתחייב, וצ"ע.

כ. אם שכחו למלאותה לפני החתימה נחלקו פוסקי זמנינו האם רשאים להוסיפה לאחר החתימה או לא, עיין היטב בדבריהם שהובאו בכתובה כהלכתה, שביבי אש חלק שני סי' ב - ה.

ומשפע מצות תפילין יתמשך עליי
ברכת מול טוב שלוחה באת להא וברא ובא. ירו רב לו וכות בענין לשכוד
למה ולסיני. לייטו טל מן שליט"א בכל עת ונחת. ה"ה
הרה"ח **הלל רוזנבלום שליט"א**
חבר וועד ההלכה מוסדות התורה "מתבתא"
לדגל שמחת הכנס בני יקרו
כבוד דניאל נ"ו לעול תורה ומצוות
הברכה אחת היא לאביו פה מפיק מרגליות
הרה"ג רבי **ברוך רוזנבלום שליט"א**
יהא רעוא סן קדמא שיבה ליוות נחת וקדושה מכל יוציא, מתוך
[ברית נפא ונחרא טעליא, וזכה לראות בביאת משיח צדיקנו בב"א]

בית דין לעניני רפואה
לקריאת צום שבעה עשר בתמוז, ועקב המנע הרפואי בארה"ק
מתקיים מושב בי"ד הלכתי רפואי ע"י חברי בי"ד לעניני
רפואה ובהשתתפות אנשי הרפואה וועדני בית הוראה
ביום שלישי ט"ו תמוז ה'בעל"ט
בין השעות 19:00 - 21:00
בבית הוראה רח' הרב קוק 1 בני ברק
או בטלפון: 03-6161616 שולחה 3
נבחר - הסיוות מלח סקיבר

לתרומות והנצחות ניתן לפנות
לטל': 058-3238947
או לדוא"ל: SHVIVIAASH@GMAIL.COM
**לקבלת הגיליון מידי שבוע ניתן
לשלוח בקשה לדוא"ל
SHVIVIAASH@GMAIL.COM**

בית הוראה שערי הוראה
זמני פתיחת בית הוראה בראשות הגאב"ד
בין השעות 9:00-14:00 9:30-14:30
בשאר שעות היממה יושבים חברי הבד"צ
מענה טלפוני 24 שעות ביממה: 03-6161616
בית הוראה לעניני רפואה
03-6148000 או 03-6161616 שולחה 3

ניתן לשלוח שאלות
למרון הגאב"ד שליט"א
בפקס: 0722-60-63-61
לקביעת תורים וקבלת קהל
03-6161616 שולחה 4

בראשות מורינו הגאב"ד
הגרש"א שטרן שליט"א
דומ"צ בבד"צ דמון הגר"ש ואזנר זצוק"ל
ואב"ד מערב ב"ב

בית הזראה
לענייני רפואה
מענה ויעוץ הלכתי רפואי

הודעה חשובה

לאור המצב ולקראת צום י"ז בתמוז הבעל"ט, יתקיים אי"ה

מענה הלכתי

לשאלות הלכתיות ורפואיות, בענייני הצום

בראשות

חברי הבד"צ לענייני רפואה שליט"א

וד"ר יצחק פרצ'ה הי"ו

יום שלישי ט"ו תמוז

בשעות 19:00-21:00

בטלפון: 03-6161616 שלוחה 3

בברכת והסירותי מחלה מקרבך
המזכירות

לנו זה אכפת